

národní
úložiště
šedé
literatury

Literka - letní speciál 2012

Památník písemnictví na Moravě
2012

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-134925>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 18.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní [nusl.cz](http://www.nusl.cz) .

SKRYTÁ PAMĚŤ MORAVY

Co Moravu spojuje s Evropou, co je rozděluje? Záleží ještě na tom, kde v Evropě se člověk narodí? Téma „Továrna Evropa… vyrobeno na Moravě“ kladlo mladým autorům právě tyto otázky a nabídló jim prostor uchopit je jako příběh lidí, věcí nebo myšlenek, které se zrodily na Moravě a (ne)dokázaly ovlivnit evropskou společnost. Jinou možností bylo literární ztvárnění procesu sjednocování Evropy z nejrůznějších úhlů pohledu a v konkrétních důsledcích pro život člověka. Odborná porota vybírala z devadesáti soutěžních příspěvků, letos poprvé rovnoměrně rozdělených do mladší i starší kategorie. Téma bylo nejčastěji ztvárněno jako fiktivní příběh z historie, osud významné moravské osobnosti či perspektivou nejrůznějších předmětů původem z Moravy.

Cenu pro vítěze si v I. kategorii (12–15 let) odnesl Milan Chrobák z Nového Jičína a ve II. kategorii (16–19 let) Iveta Jakubčíková ze Šakvic, která již v roce 2008 získala druhé místo mezi mladšími soutěžícími. Z rukou náměstka hejtmana Jihomoravského kraje Václava Božka, Pavla Balíka, člena Rady Jihomoravského kraje a Radka Malého, předsedy odborné poroty, si ocenění převzaly také Martina Baláková z Rudic za druhé místo a Kateřina Hurdálková ze Starovic za třetí místo v I. kategorii. Její sestra Karolína Hurdálková získala ve starší kategorii za svůj text čestné uznání, stejně jako Barbora Kaplánková a v I. kategorii Žaneta Batoušková a Kateřina Baslerová. Druhá cena mezi staršími soutěžícími byla udělena Kristýně Řezáčové z Jamolic a třetí Evě Halačkové z Hustopečí.

Ukázký z vítězných prací nyní otiskujeme v Literce, v úplnosti je šestice oceněných textů již nyní zveřejněna na www.muzeumbrnenska.cz a na podzim bude vydána v literární příloze Sborníku Muzea Brněnska 2012.

O vzniku hlaholice

Milan Chrobák (1. místo v I. kategorii)

Tož děcka, budu vám vyprávět o vzniku hlaholice. Posad'te sa a neděľajte rachot. Jedneho mokrého rána z lesů stůpaly mraky páry a všude, kde sas nadechl, si cítil mokrý svěží vzduch. Tu vylezl sem před dřevěňku, která sem rukama holýma stavěl, a stará povídá: „Tož dědku, nezapomeň tady placatku, já bych sa za tebu nikam neplahočila. Tu máš a dones ju pak prosím tě domů.“

Tož vzal sem placatku, sekeru Ostrohlavku a pilu Zubatku a vyrazil sem. Dnes mi to šlo úplně samo. Dorazil sem ke Staré borovici a zahrnul vpravo a šel proti prúdu potůčku až k prameni. Vidět tu bylo asi na pět sáhů – mlha padla. Zahlédl sem jeden hodně urostlý strom, byl takový, že by ho museli dva chlapi objímat. Dal sem sa do práce a pracoval tak dlúho, dokud nebyla v placatci půlka slivovice. Strom ležel na zemi, a tak sem si naň sednul. Mlha opadla. A mezi mraky vysvitlo slunko a jak tak sedím na téj kládě, objeví sa nade mnů v kopci dva dědulové s fúsiskama skoro až po kolena, v dlůhých honosných plášřích, celých od bahna, a jeden nese jakúsi hůl s dvojitým křížem a druhý několik knih v podpaží. „Dobré dpoledne,“ povídá ten starší s knihami, „neradi rušíme, ale nemáte něco k pítí?“

„Samozřejmě, nate, ber, dokud dávám,“ a s těmito slovy sem jim podal placatku. Ten starší přičuchnul a z plna hrdla si dal několik hlťů, domnívajíc sa, že je to voda. Druhý udělal totéž. A oba začali kašľat a dusit sa a já na ně nechápavě civěl. Až po chvíli sem naházel jejich věci do svého ranca a ty dva kuckajíc staríčky podepřel a scházel s nima do údolí. U chalupy vyběhla stará, ně na pomoc.

V chalupě sme pak ty dva posadili za stůl, a že je vyzpovidáme. Na nic sa nezmošli, ale ten starší v jednom kuse jejich jména Cyrilek a Metúdek a plno dalších slůvek mlel a vesele hlaholil. Dalí sme tedy tomu druhému nějaký uhel a bílý ubrúsek a ať to zapisuje. Ten neco načmárал a celý nafatý usnul.

Ráno, když sa oba vzbudili, sme jim se starů ukázali to, co včera načmárал. A ti sa rozchechtali na celé kolo, ale naráz ten starší zvážněl: „To, co jsi včera naškrťal,“ říká mladšímu, „se jeví jako dobrý nápad. Slovanům můžeme psát knihy v těchto znacích.“ A s poděkováním pomalu odcházeli pryč.

A takto vznikla hlaholica. Ale dlůhé věky přetrvá spíš ta placatica.

Milan Chrobák: 13 let, žije v Novém Jičíně, kde navštěvuje ZŠ Tyršova. Mezi jeho koničky patří skauting, německý šerm, florbal a výtvarná činnost. Zálíba v četbě jej přivedla k vymýšlení a psaní vlastních příběhů, ten první, doplněný obrázky, ale vytvořil už v mateřské školce. Jeho oblíbenými knihami jsou Dva divoši, Podzemí a série Tajemství nesmrtelného Nicolase Flamela.

RETROSPEKTIVA KLUBU PŘÁTEL

Je Vám letní speciál společníkem na dece při lenošení u vody, na zahrádce u vychlazené dvanáctky, letí s Vámi do exotických krajů nebo se lehce chvěje v závanu proudu ventilátoru v dusné kanceláři? Opusťte všechna tato místa a přeneste se s námi do vzpomínek. V minulosti jsme si připomínali různá výročí několika literátů – Vítězslava Nezvala, Františka Halase či bratří Mrštíků. Této tvůrčí dvojici byly věnovány hned dva výlety. Jednak putování „trojúhelníkem vesnic“ Těšany, Diváky, Klobouky, a také výlet za Pohádkou máje do okolí Ostrovačic. Vydali jsme se i poznávat města zapsaná na seznamu světového a kulturního dědictví UNESCO – Třebíč, Žďár nad Sázavou a Olomouc. Pátrali jsme i po stopách: jednak líšky Bystroušky v okolí Bílovic nad Svitavou, jednak po dětských stopách Bohumila Hrabala v brněnských Židenicích. Nebránili jsme se ani ryze sportovním výkonům. Zarputilost závodníků jako na Tour de France připomínaly dva cyklistické výlety – Po stopách Petra Bezruče a Pálavská archeostezka.

Mezi aktivitami Klubu jsou i akce, které neopouští místo působiště Památníku. Patří mezi ně Knižní bleší trh, který se na nádvoří kláštera konal již podruhé, nebo předvánoční rozjímání nad knihami našeho srdce. Všichni zúčastnění jistě vzpomínají na jednu z prvních akcí Klubu, výrobu pergamenu. Pod odborným vedením si zájemci mohli sami na vlastní kůži vyzkoušet, jak z kůže ovčí vyrobit materiál ke psaní.

Během pětileté existence Klubu přátel jsme navštívili mnohá zajímavá místa spjatá s naší literaturou a historií, zažili humorné nebo i nečekané situace a pevně věřím, že nás jich v budoucnu ještě spousta čeká…

Poptávka

Iveta Jakubčíková (1. místo ve II. kategorii)

„Tedy, pane Otáhale, přejdu rovnou k věci,“ v jeho hlase byl znát slabý německý přízvuk, češtinu však ovládal perfektně. „Ve vašich spisech stojí, že zde pracujete již dvaatřicet let, to je úctyhodná doba,“ zde se hlas odmlčel, Josef jen tiše přikývnul.

„Pozoroval jsem vás pákrát při práci. Uvažoval jste o tom, jaké změny nyní firmu čekají?“

„Popravdě, ne.“ Josef se opravdu nezabýval změnami v chodu podniku. Dělal velmi dobře práci, za kterou byl placený, mimo pracoviště se ale k firmě v myšlenkách nevracel. Byl příliš zaměstnaný obdělávaním pole.

„To je možná škoda. Pane Otáhale, nebudu to prodlužovat. Podnik má v plánu velké věci, chceme proniknout na evropský trh. Podle osobních spisů taky mluvíte pouze pasivně rusky, je to tak?“ Bürger tázavě zvedl obočí.

„Mluvim jenom trochu, to jo. Přece jenom, je to už dlouhá doba, co jsem ze školy venku.“ Jedinou paralelou mezi tímto rozhovorem a rozhovorem před lety byla Josefova velká snaha mluvit spisovnou češtinou.

„Jistě. Pane Otáhale, neberte si to osobně, ale v rámci rozvoje podniku vám musím, jménem firmy, dát výpověď. Nehodíte se k naší koncepci, jste spíše vesnický typ. Bude vám jistě mnohem lépe v nějaké menší firmě,“ a téměř ani nedokončil větu a už vstával z křesla, aby ho doprovodil k odchodu. „Samozřejmě funguje tříměsíční výpovědní lhůta. Dostanete odstupné, nemějte žádné obavy. Všechno ostatní vyřešíte se sekretářkou, ano?“ A než se Josef nadál, už mu Stefan Bürger třásl rukou na rozloučenou. Josef Otáhal naprázdno polknul. Před očima se mu mihaly vzpomínky na někdejší „koncepti“ firmy. Domácí atmosféra, pohoda, ale i výkonnost a kvalita. Lidé z okolních vesnic odvádějící výtečnou práci.

Ani si neuvědomil, že za ním slečna od recepcce volá, když kolem ní procházel, zabrán do vzpomínek. Několikrát zabočil, než došel do své kanceláře. Noviny, které před odchodem odložil na křeslo, smotal do ruličky. Pohledem přejížděl kancelář, každý kus nábytku, tři hrnečky v poličce, zelený koš na odpadky, rezačející topení. Pak přešel k oknu, opřel se dlaněmi o parapet a upřel zrak k vesnici, která se rýsovala nedaleko na kopci. Slunce už dávno prokouklo mezi mraky, venku se dělalo horko a dusno a na parkovišti před podnikem jako by zase viděl toho pihatého kluka, který se před více než čtvrt stoletím ucházел o místo.

Díval se tam dolů a plakal. Ted' už věděl, jak si připadají vyřazené spony do automobilů, které ve firmě den co den vznikaly pod jeho rukama. Vždyť on sám byl jen dalším číslem, dalším čárovým kódem. Dalším výrobkem firmy s názvem Morava…

Iveta Jakubčíková: 18 let, žije v Šakvicích a studuje na Gymnáziu T. G. Masaryka v Hustopečích. Ve Skryté paměti Moravy byla oceněna už v roce 2008, a to 2. místem v I. kategorii. Získala také Cenu předsedy poroty v literární soutěži při příležitosti 90 let od založení gymnázia v Hustopečích. Je finalistkou soutěže Expedice Mars 2009, v níž obsadila post letce dokumentaristy, pilota v záložní posádce simulovaného letu na Mars v Euro Space Center v Belgii.

O NOVÉ JMÉNO MĚSTA ŠUMPERKA

Jméno Šumperk v sobě ukrývá pozůstatky německého názvu, který zněl *Mährisch Schönberg*. V roce 1946 vyzval k „odgermánštění“ jmen řek, hor a měst prezident republiky Edvard Beneš. Sudetské město mělo po II. světové válce a odsunu německého etnika přestat užívat i počeštěné jméno Šumperk.

Na stránkách šumperského deníku Moravský sever byla v poválečných letech výpsána soutěž „O nové jméno města Šumperka“.

Studnici nápadů pro nové pojmenování byl především tehdy v Šumperku rozvinutý textilní průmysl. Padaly návrhy jako Krásnopol, Lnářov, Lnáry, Lnársko, Lnovice, Lensko, Přadlenov, Lenslava…

Zvažoval se i prostý překlad: Mährisch Schönberg by zněl česky Krásná Hora na Moravě nebo Krásno nad Děsnou. Dlouhé názvy ale nejsou příliš praktické. Bylo navrhováno i honorifikační jméno Svobodov na počest generála Svobody.

Obyvatelé Jeseníku mohou chválit svou poválečnou hbitost, že jméno jejich města dnes zní Jeseník. Šumperští si na něj dělali také zálsuk. Vždyť jejich město je dodnes nazýváno branou do jeseníckých hor. Trpká poznámka dopisovatele Moravského severu (Moravský sever 1947, č. 50, s. 2) mluví za vše: *„Název Jeseník nepřichází v úvahu, protože toto jméno přijal již čipernější Fryvaldov (ale nezávidíme mu).“*

Soutěž dopadla nakonec konzervativně. Šumperk zůstal Šumperkem.

(podle bakalářské práce Změny v toponymii šumperského okresu po II. světové válce, 2009)

Naše nová kolegyně Kristýna Címalová se vedle českého jazyka a literatury věnuje také germanistice. Není divu, vždyť pochází právě z oblasti v okolí Šumperka, kde se německá a česká kultura po dlouhou dobu vzájemně ovlivňovaly. Své pedagogické znalosti jistě využije jako lektorka seminářů tvůrčího psaní Krocení literární múzy, Odpočinek a inspiraci nachází při horských toulkách.

Kristýna Címalová

Šumperk v roce 1946

Město Šumperk

3 otázky pro Libuši Nivnickou

Jste třetím rokem jednou z porotkyně literární soutěže Skrytá paměť Moravy. Můžete tedy srovnávat. Rozhoduje o kvalitě příspěvků zadané téma?

Když mi bylo nabídnuto stát se členkou poroty, možná jsem si tak zcela nedovedla představit, jak náročná to bude práce. Nejenom pro množství příspěvků v obou kategoriích, ale především pro hloubku a vyzrálost názorů, které se zde objevují. Je pak strašně těžké vybrat ten nejlepší, nejoriginálnější, výrazově bohatý a jazykově čistý. Pravda, objeví se i práce, které si ne vždy plně rozumí s pravopisem, ale řadou prací jsem byla příjemně překvapena, někdy i zaskočena. To zejména v loňském ročníku s tématem „Cizinec“, kde mnoho autorů podnikalo mnohdy pochmurné „cesty“ do svého nitra. Naopak letošní ročník s námětem „Továrna Evropa… vyrobeno na Moravě“, přinesl řadu humorných náhledů. Téma tedy rozhodně příspěvky ovlivňuje. Dle mého názoru ale ani ne tak co do kvality jako do šíře záběru možného uchopení. Letošní ročník byl hřejivší, veselejší, zaznívaly ale i tóny kritické.

Knihovna Jiřího Mahena věnuje velkou péči programům pro děti. Co u Vás děti nejvíce baví a zajímá?

Děti jsou opravdu jednou z klíčových skupin, kterým se knihovna věnuje. Je to, myslím, zcela pochopitelné, protože pokud již od toho nejmenšího věku, kdy děti přijdou do knihovny s rodiči, je jejich první setkání s knihovnou příjemné, je to první krůček k tomu, aby se sem vracely po celý život.

Dívčí knihovna v Klatovech

Chceme, aby byly našimi „partáky“. Snažíme se co nejméně nařizovat či zakazovat, naopak je vtáhnout do děje a spoluutváření knihovny. Programy pro děti je možné rozdělit do dvou základních skupin. Je to nabídka pro školy přizpůsobená věku dětí i rámcovým vzdělávacím programům škol. Pořady jsou založeny na interakci a dialogu a zaměřeny na rozvoj klíčových kompetencí. Zároveň chceme, aby byla práce s dětmi dlouhodobá, a k tomu slouží takové projekty, jako je pro prvňáčky Poprvé do školy, poprvé do knihovny, Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka, čtenářské kluby apod. Druhou rovínou je pestrá nabídka pro každého jednotlivce a celé rodiny. Máme také nabídku pravidelných kreativních dílen – Čtvrtkování, Klub deskových her, soutěže a kvízy, prázdninová témata – Léto ve stanu (2011), Prázdniny v kufru (2012). Samozřejmě děti rády využívají internet. Snažíme se je přilákat i na cílené nabídky, jakými jsou tematické kufríky či možnost půjčování deskových her. Největší radost však máme, když děti zvidavě vybírají z bohaté nabídky knih, listují časopisy. Co chceme ještě vylepšit, je nabídka programů pro starší děti, vytvořit jim jejich vlastní kreativní prostor.

Najdě si ředitelka knihovny sama čas na čtení? Doporučíte nám knihu, která Vás v poslední době nejvíce zaujala?

Čtení, to u mne není otázka, zda si najdu čas. Je to moje každodenní natěšení, že si večer na konci dlouhého dne vezmu do ruky knihu. Prostě to potřebuji. Druhá věc je, jak dlouho čtu. Každou knihu čtu velmi, velmi dlouho, k řadě pasáží se dokonce vracím. Ale ne proto, že bych si je tak chtěla vřít do paměti či hluboce analyzovat. Pouze každý večer hledám, kde jsem předchozí den u čtení usnula. Pokud se týká doporučení, nedělám to moc ráda, protože jsem přesvědčená, že čtenářský vkus je velice individuální záležitost. Nicméně právě čtu Povidky Zdeňka Svěráka. Jsou to skvěle podané a vypointované příběhy zajímavých postavíček.

Ing. Libuše Nivnická, ředitelka Knihovny Jiřího Mahena v Brně, pracuje v knihovně od roku 1991, jako ředitelka od roku 1996. Za jejího působení byl mj. vybudován Mahenův památník, provedena rekonstrukce a modernizace služeb v ústřední knihovně, knihovna získala ocenění MK ČR Knihovna roku (2004) a řadu dalších ocenění.

DRUHÉ MÍSTO PRO PAMÁTNÍK

Na nejatraktivnější místa jižní Moravy upozorňují TOP výletní cíle Jižní Moravy. Atraktivnost je však pouze jedním z mnoha kritérií pro získání této značky. Každý hrad, zámek, muzeum, památník, zábavní park nebo přírodní bohatství musí splňovat tzv. Kritéria kvality vycházející z již osvědčeného hodnocení používaného v Dolním Rakousku. Vzhledem k vzájemné spolupráci právě s dolnorakouským projektem se návštěvníkům z obou stran hranice nabízí možnost navštívit celkem 72 míst (z nich na moravské straně jich je v současnosti 28) plných zážitků nebo poznání. Památník písemnictví na Moravě byl po pečlivém zhodnocení zařazen mezi nejmajímavější výletní cíle v roce 2010. Každým rokem jsou jednotlivá návštěvní místa podrobována průběžně celoroční kontrole nejen s ohledem na kvalitní infrastrukturu, ale také s důrazem na obohacování nabídky jednotlivých zážitků pro návštěvníky. V letošním roce se Památník umístil v celkovém hodnocení na 2. místě (1. místo – zámek Lysice; 3. místo – Památník Mohyla míru). Je to pro muzeum sídlící v prostorách benediktinského rajhradského kláštera velká čest umístit se na předních místech v konkurenci takových objektů jako např. Technické muzeum, Moravské zemské muzeum, zámek Slavkov – Austerlitz, zámky Lednice a Valčice, hrady Špilberk nebo Bítov, Moravská galerie v Brně, skanzen ve Strážnici nebo Moravský kras. Zároveň však i velkým závazkem do budoucnosti. Snad se nám podaří úroveň nabízených služeb nejen udržet, ale i nadále zlepšovat. V druhé polovině letošního roku je pro návštěvníky připraveno několik novinek, především nové výstavní prostory zpřístupněné v rámci III. etapy rekonstrukce kláštera, uspořádání známé floristické soutěže Brněnská růže ad.

Na nejmajímavější místa jižní Moravy upozorňují TOP výletní cíle Jižní Moravy. Atraktivnost je však pouze jedním z mnoha kritérií pro získání této značky. Každý hrad, zámek, muzeum, památník, zábavní park nebo přírodní bohatství musí splňovat tzv. Kritéria kvality vycházející z již osvědčeného hodnocení používaného v Dolním Rakousku. Vzhledem k vzájemné spolupráci právě s dolnorakouským projektem se návštěvníkům z obou stran hranice nabízí možnost navštívit celkem 72 míst (z nich na moravské straně jich je v současnosti 28) plných zážitků nebo poznání. Památník písemnictví na Moravě byl po pečlivém zhodnocení zařazen mezi nejmajímavější výletní cíle v roce 2010. Každým rokem jsou jednotlivá návštěvní místa podrobována průběžně celoroční kontrole nejen s ohledem na kvalitní infrastrukturu, ale také s důrazem na obohacování nabídky jednotlivých zážitků pro návštěvníky. V letošním roce se Památník umístil v celkovém hodnocení na 2. místě (1. místo – zámek Lysice; 3. místo – Památník Mohyla míru). Je to pro muzeum sídlící v prostorách benediktinského rajhradského kláštera velká čest umístit se na předních místech v konkurenci takových objektů jako např. Technické muzeum, Moravské zemské muzeum, zámek Slavkov – Austerlitz, zámky Lednice a Valčice, hrady Špilberk nebo Bítov, Moravská galerie v Brně, skanzen ve Strážnici nebo Moravský kras. Zároveň však i velkým závazkem do budoucnosti. Snad se nám podaří úroveň nabízených služeb nejen udržet, ale i nadále zlepšovat. V druhé polovině letošního roku je pro návštěvníky připraveno několik novinek, především nové výstavní prostory zpřístupněné v rámci III. etapy rekonstrukce kláštera, uspořádání známé floristické soutěže Brněnská růže ad.

O trvalou slávu Svitávky (obyvatel atd.) se postarali Halasové, z nich hlavně bouřlivák a věčný revolucionář František Halas starší, který se o skutečných pánech tohoto malého městečka z konce 19. a začátku 20. století vyjadřoval značně neuctivě…

Co je psáno, to je dáno, ale akcenty se mění. A tak dnes našli své obdivovatele i bývalí svitávkovští páni Löw Beerové. Zůstal tu totiž po nich velký pozemek a v něm dvě honosné a působivé vily dokládající nejen movitost původních majitelů, ale také jejich dobrý vkus. Ostatně byli to právě oni, kteří své dceři darovali kus svého pozemku v Brně Černých Polích, aby tam mohla vzniknout vila dnes známá pod jménem Tugendhat. Dvojdомst Svitávky – Halasovskou a Löw Beerovskou – doplnil 23. června Vítězslav Gardavský. Svěho času (v 60. letech minulého století) veleznamný brněnský filozof, spisovatel a dramatik, jeden z těch, kteří jsou neodmyslitelně spojeni s myšlenkovým hnutím tzv. pražského jara. V. Gardavský, jako většina jemu spřízněných, nestál na druhé straně barikády. Byl naplněn poctivým přesvědčením o možné nápravě socialismu a také se o to usilovně snažil. Jeho pokus harmonizovat marxismus s křesťanstvím, ve své době obdivovaný a široce diskutovaný, si zaslouží uznání a úctu, i když se dějiny od té doby ubírají směrem mnohem prozaičtějším, dnes už jakoby vůbec bez myšlenkových teorií. A právě V. Gardavský, resp. jeho odkaz, se díky péči jeho bratra Vladimíra dostal do svitávského parku, do nově otevřené galerie ve skleníku. Obsáhlá výstava pokrývající život a dílo Vítězslava Gardavského byla působivě zahájena v hale Löw Beerovy vily (dnes sídlo městského úřadu) za hojně účasti přátel, známých, bývalých kolegů, rodinných příslušníků a dalších zájemců o dílo originálního filozofa. V programu zazněly Gardavského verše, vystoupil i starosta Svitávky, který navíc umožnil účastníkům vemisáže i prohlídku tzv. větší vily. Bohužel její protipól, tzv. menší vila, půvabná stavba, chce se říci až s rokokovým nádechem, se včetně části kdysi jednotného pozemku dostala do soukromých rukou a je dnes veřejnosti nepřístupná.

Výstava o díle Vítězslava Gardavského (trvala jen do 1. července) ukázala zajímavou tvůrčí osobnost druhé poloviny 20. století a pro mnohé možná i byla v leccěms překvapením. Třeba už jen skutečností, že Gardavský své teorie rozvíjel na půdě tehdejší československé armády jako aktivní důstojník. A nebo tvrdostí období tzv. normalizace, kdy byl zcela vyloučen z profesního a veřejného života. Úspěšná výstava, navíc zrozená ze soukromé iniciativy, si zaslouží plné uznání.

